

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. בין מצר ארעא דמינה פלגא ובין מצר ארעא דמינה פסיקא אי א"ל אלין מצרנהא פלגא לא א"ל אלין מצרנהא תשעה קבין.....1
- ב. פשיטא אמר יחלוק פלוני בנכסי פלגא תנו חלק לפלוני בנכסי.....2
- ג. האומר תנו חלק לפלוני בכור סומכוס אומר אין פחות מרביע לחבית אין פחות משמינית לקדרה אין פחות מי"ב לטפיה אין פחות מששה עשר.....4
- ד. בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון שלו ואם אמר לי ולבניי מת יתן לבניו ואם אמר לו כל זמן שהשדה זו בידך מכרה וחזר ולקחה אין לו עליו כלום.....5
- ה. אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.....7
- ו. המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו ... שאם רצה להוציא בה זיוין מוציא.....9
- ז. שאם רצה לבנות עליה על גבה בונה.....10
- ח. האי מאן דמזבין ליה ביתא לחבריה אף על גב דכתב ליה עומקא ורומא צריך למכתב ליה קני לך מתהום ארעא ועד רום רקיעא ... אהני עומקא ורומא למיקנא עומקא ורומא ואהני מתהום ארעא ועד רום רקיעא למיקנא בור ודות ומחילות.....11

דף סג.

א. בין מצר ארעא דמינה פלגא ובין מצר ארעא דמינה פסיקא אי א"ל אלין מצרנהא פלגא לא א"ל אלין מצרנהא תשעה קבין

ראובן היה לו¹ שדה ומכר מקצתו לשמעון לצד מערב, ומצד מזרח עכב לעצמו, ולא פירש כמה מכר וכמה שייר לעצמו, אלא כך כתב שדה פלוני אני מוכר לפלוני, וגבולות השדה – מצד מערב שלו הוא ראובן, ומצד צפון

¹ שו"ע ונו"כ ריט ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שמעון², ומצד דרום לוי, ומצד מזרח שלו הוא הארעא דמינה פליגא או פסיקא, כלומר השדה³ שפלגתי – חילקתי ושיירתי לעצמי, מאותו שדה שמכרתי לו הוא עומד במזרח והוא מצר מזרח שלו, או שדה ששיירתי לנפשי ופסקתי משדה זו שמכרתי לו הוא מצר מזרחי שלה, אם כתב לו ואילין מצרנהא הוא שפת יתר⁴ ליפות כוחו שלא תימא יד בעל השטר על התחתונה הלכך קני חצי השדה, ואם לא כתב לו כן, יד בעל השטר על התחתונה לא קנה אלא תשעה קבין, אולם פחות ממנה אי אפשר, שהרי שדה מכר לו⁵.

ב. פשיטא אמר יחלוק פלוני בנכסי פלגא תנו חלק לפלוני

בנכסי

הנותן מתנה⁶ לפלוני ולפלוני חולקים שוה בשוה אפילו הם מאה, הנותן מתנה⁷ לכלל ולפרט, נותנים לפרט חצי ולכלל חצי⁸ כגון שאמר שהוא נותן לפלוני ולבניו, אותו פלוני נוטל מחצה וכל בניו יחד נוטלין מחצה, וכן אם אמר לפלוני ולפלוני ולפלוני ולבני ראובן, נוטלין כל הנפרטים יחד מחצה וכל בני ראובן יחד מחצה⁹, ואף על פי שלנפרטים יצא פחות מאשר לנכללים¹⁰, כגון שאין לראובן אלא שני בנים.

² סמ"ע שם יג

³ סמ"ע שם

⁴ סמ"ע שם יד

⁵ סמ"ע שם טו

⁶ שו"ע ונו"כ רנ"ג כד

⁷ ובמנח"פ הביא בשם הפנים יפות פ' אמור שמסתפק במכירה שמכר לה' בני אדם ופרט אחד מהם, אם גם בזה אומרים שהפרט נוטל מחצה.

⁸ שו"ע ונו"כ שם ורמז ה

⁹ ועיי' בשו"ת מהרש"ם ח"ג סימן קצא באם אמר לראובן ושמעון וללוי, ומחלק שם בין הזכיר למ"ד גם לשמעון נוטל כל אחד שלישי, אבל אם אמר לראובן ושמעון בלי למ"ד ורק ללוי הזכיר בלמ"ד הרי ראובן ושמעון הם כלל ונוטלין מחצה ולוי נוטל מחצה, עיי' שם, ועיי' בהשנות הראב"ד פי"א מה' זכיה ה"ו ובמ"מ, ובאבן האזול שם ובשו"ת מהרש"ג ח"ג סימן קיט דן במי ששלח לראש ישיבה סך מעות ואמר שינתן לראש הישיבה עם בני הישיבה, וכתב שלכאורה יש לחלק אם אמר בו"ו או לשון עם, ומ"מ מסיק שאין לחלק בכך, אלא שכתב שבגדון זה יש לברר אם ראש הישיבה יש לו כדי סיפוקו ממקום אחר מסתמא נשלח רק לבני הישיבה, עיי' שם.

¹⁰ כתב בכנה"ג סימן סא הנהב"י אות סא בשם שו"ת המבי"ט ח"א סימן קנד שהאומר בני פלוני ובנותי יחלוקו שוה בשוה, ה"ז לטפויי אתא שיטלו כל אחד מהם שלישי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

האומר יחלוק¹¹ פלוני בנכסי, בין בבריא¹² ובין בשב"מ נוטל מחצית הנכסים¹³.

אמר תנו לפלוני¹⁴ חלק בנכסי¹⁵, יש אומרים¹⁶ שנוטל אחד מט"ז, ויש אומרים שנוטל רביע¹⁷, ויש אומרים שאינו נוטל אלא כל שהו¹⁸.

¹¹ שו"ע ונו"כ קנג כד

¹² לא שהדרישה כתב שהטור לשיטתו דלשון יחלוק מהני בבריא, אבל לדעת הפוסקים דיחלוק לא מהני בבריא כי אם בשב"מ, ה"נ ע"כ איירי בשב"מ, וצ"ע לפי"ז דהא לדעת הרא"ש הא דאיבעיא לן בתנו לו חלק, איירי ע"כ בבריא, ואפשר דהני פוסקים דס"ל דלשון יחלוק לא מהני בבריא, יפרשו הסוגיא כשאר תירוצים שבראשונים. ופשוט דבכל הני דינים דמתנת בריא איירי בקנין.

¹³ והנ"י כתב דהא דאמרינן נוטל מחצה היינו כשיש לו לחלוק עמו (עם הנותן) או עם בן אחד, משום שעשאו שותף אבל אם אמר יחלוק עם פלוני ופלוני, אינו נוטל אלא כאחד מהם, אא"כ אמר יחלוק עם בני (לשון רבים) שעשאו כולם כלל אחד.

¹⁴ שו"ע ונו"כ רנג שם כשיטת הרמב"ם

¹⁵ שספק הגמ' היה מי אמרינן האי חלק לשון חלוקה הוא ופלגא שקיל, או חלק הראוי ליתן קאמר וברעת ב"ד תלוי הדבר לשער בכמה הוי חלק הראוי ליתן.

¹⁶ דעת הרמב"ם [שם ה"ז] והמחבר, וס"ל דרבינא בר קיסא פשט ליה מהסיפא, דמאחר דמצינו הני חלוקות הנזכרות באומר תנו חלק בבור ולחביות ולקדירה ולטפית, ואף דאין למדין מהן למקום אחר כי איכא למימר דוקא בהני היה קים להו לחז"ל שסני בהכי משא"כ בענינים אחרים וכמ"ש הר"ף [שם ל"ד ע"ב מדפי הר"ף], מ"מ כיון דלא מצינו שאמרו לשון חלק בפחות מט"ז, למדין ממנו דהאומר סתם חלק אינו פחות עכ"פ מט"ז. סמ"ע שם נב

¹⁷ דיעה שניה בשו"ע שם, והוא שיטת הר"ף והרשב"ם, אלא שלהר"ף לאו מדין ספק הוא, דס"ל דסתם חלק הוא לא פחות מרביע, ופשיט מהא דסומכוס לתנו חלק מנכסי דהוא לא פחות מרביע ס"ל דסומכוס לא מכח ספיקא קאמר הני שיעורי, אלא דהכי קים להו דסתם חלק הוא רביעית ולא פליגי רבנן עליה, ומ"מ דוקא מהך דבור פשיט לפי שאין דרך בני אדם לומר חלק סתם על פחות מרביע, ובהנך דחבית וכו' כתב הר"ף דלא קמינן על מעמייהו שפיר ולא גמרינן מינייהו לדינא אחרינא ומסיק וכתב, ואין למידין מהשיעורים הללו לדין אחר, ר"ל משיעור שמינית ושנים עשר וששה עשר אין למידין, אבל מרביעית דברישיא למדו. ולרשב"ם אתיא כסומכוס ומספקא ליה אי פלגא קאמר או חלק משהו, כגון רביעית הלוג וממון המוטל בספק ונוטל החצי שבין פלגא לבין לא כלום, ולשיטת רשב"ם נוטל משהו יותר מרביע, דהך לא כלום אינו כל דהו ממש, אלא רביעית עכ"פ. אמנם מ"ש הטור דין זה בבריא, ברמב"ם כתב בהדיא דאיירי בשב"מ, אלא שאפשר דאיירי בשב"מ שאמר והשאר לפלוני.

¹⁸ רמ"א שם סעיף כה, וקאי גם על דין זה, דס"ל להרא"ש דהא דפשיט מבריתא אינו אלא אליבא דסומכוס, ואנן קיי"ל כרבנן, דאמרי המוציא מחבירו עליו הראיה, ומי"מ לא ניחא ליה כפירוש הר"ף, ולכן מפרש כפירוש הרשב"ם דלסומכוס מטעם ספק קאמר הנך שיעורי, ופשיט לדידן דקיי"ל כרבנן אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה, וממילא אין לו כלום, וברשב"ם ותוס' דכל שהוא לאו דוקא, אלא לכה"פ רביעית, והיינו גבי בור, ומסתבר דה"ה בשאר דברים נוטל דבר הפחות. בד"ג כלל ע סימן יח הביא בשם שו"ת הרשב"א סימן קח (לא מצאתי, וכנראה יש ט"ס) במי שצוה לתת מעט מהמעט לראובן והשאר לשמעון, כמה הוא שיעורו, והעלה דכיון שיש אומרים שנוטל אחד מט"ז וי"א רביע וי"א כל שהו, ולכן אם הצואה שנותן נכסיו לשמעון ומהם יטול ראובן מעט מהמעט, הרי ראובן המוציא משמעון ואינו נוטל אלא אחד מרנ"ו, דמעט הוא אחד מט"ז ומעט מהמעט הוא חלק ט"ז משיעור זה, ומ"ז פעמים ט"ז עולה לרנ"ו, אבל אם צוה שראובן יטול מעט מהמעט והשאר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יש אומרים¹⁹ ששב"מ המחלק נכסיו לבניו, ואמר יטול פלוני חלק בנכסי, נוטל כאחד מן הבנים.

ג. האומר תנו חלק לפלוני בכור סומכוס אומר אין פחות מרביע לחבית אין פחות משמינית לקדרה אין פחות מי"ב לטפיה אין פחות מששה עשר

שכיב מרע²⁰ שאמר תנו חלק לפלוני בכור של יין שיש לו, יטול רביע היין שסתם חלק רביע משמע, אמר תנו לו בו חלק לחביות, הרי מיעט ויטול חצי רביע דהיינו שמינית היין, ואם אמר תנו לו בו לקדירה, נוטל חלק משנים עשר מן היין, אמר תנו לו בו לטפיה, נוטל חלק מששה עשר שבכור שהרי גילה דעתו שלחלק מועט נתכוין. וי"א²¹ שבכולן אין לו חלק אלא כל שהוא.

וכל השיעורים²² הללו שיערו חכמים הראשונים ז"ל לפי אומד דעתם שכך היו בקיאים הם בלשונם, אבל אנו אין למדים משיעורים אלו מידי ובכולן אין לו חלק אלא כל שהוא.

לשמעון, הרי שמעון הוא המוציא, ולכן דנים לראובן שמעט היינו רביע, ומעט המעט הוא רביע מרביע, והוא חלק ממ"ז, עיין שם.

¹⁹ רמ"א שם מדברי הטור, והוא עפ"י דברי הרא"ש שמיישב בכך הך תוספתא שהביא הרשב"ם, ולשון הטור שמפרש הברייתא בשב"מ שנתן לאחר בלשון יטול חלק ומחלק השאר לבניו, ולכן אותו פלוני נוטל כאחד מן הבנים, והוא כתיבין ראשון שברשב"ם, אלא שהרשב"ם אינו מחלק בין בריא לשב"מ, ואילו הרא"ש והטור ס"ל לחלק דבבב"מ אינו נוטל כאחד מן הבנים, והטור הוסיף דה"ה שב"מ שאמר תנו חלק לפלוני והשאר ינתן לפלוני, שדינו כבריא ונכלל בהאיבעיא.

²⁰ שו"ע ונו"ב שם כה וכדעת הרי"ף והרמב"ם לעיל דרבנן לא פליגי אסומכות ובכור שיערו שיעורים אלו ולא מספק. סמ"ע שם

²¹ הרמ"א שם לשימתו לעיל כדעת הרא"ש שכל זה מדברי סומכוס שמספקי ליה בכונתו ולהכי חולקין ומדבריו למדנו דלרבנן דפליגי וס"ל דהמוציא מחבירו עליו הראיה, אין נותנין לו בכלהו מספיקא אלא כל שהוא. וכלל הדברים, דדעת הראשונה דאמר חלק אחד ממ"ז והשניה דאמרה רביעית, תרווייהו ס"ל דלא פליגי רבנן אסומכוס בהא, אלא שהראשונה ס"ל שפשט מהסיפא, והשניה היא דעת הרי"ף [ב"ב שם] ס"ל דפשט מהרישא. ודעת השלישית דס"ל בכלהו בכל שהוא, היא דעת הרא"ש ור"י [המובאים בציונים אות ג"א] אליבא דפירוש רשב"ם [שם ס"ג ע"א ד"ה סומכוס] שפירש שסומכוס דאמר הני שיעורים למעמו אזל, ושמשויה אמר דנוטל רביעית באומר תנו חלק מבין משום דמספקינן בלשון חלק הנ"ל. ורבנן פליגי עליה.

סמ"ע שם

²² רמ"א ולבוש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכל זה דוקא במתנה, אבל במכר אומרים אנו שהדמים מודיעים. ולפי איך שהדמים שנותנים נותנים לו חלק.

שבכל במקום²³ שיש ספק אם דבר זה נכלל במכירה או לא, אם יש מנהג²⁴ באותו מקום הלך אחר המנהג²⁵, ואם אין מנהג ידוע הלך אחר לשונות בני אדם, במקום שגם לשון בני אדם אינו ברור, קבעו חז"ל מה הם הדברים הנכללים במכירה ומה אינו נמכר²⁶.

בכל אלו כשיש ספק בדבר הנמכר²⁷, אין סכום הדמים ראייה והוכחה לכאן או לכאן, אלא דינם במקח זה כשאר דיני אונאה, ומ"מ אם לשון רוב בני אדם מסייע לכך, מצרפין הוכחת הדמים ללשון רוב בני אדם לקבוע מה נכלל במכירה²⁸.

ד. בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון שלו ואם אמר לי ולבניי מת יתן לבניו ואם אמר לו כל זמן שהשדה זו בידך מכרה וחזר ולקחה אין לו עליו כלום

²³ שו"ע ונו"כ רמ"ה, ריח יט וסימן רכ טו

²⁴ עיי' נחל יצחק סימן סא ענף ד' אם במנהג הולכין אחר רוב אנשי המקום, ועיי' אבן האול פכ"ח מה' מכירה ה"ו

²⁵ ומשמע שמנהג המקום קודם ללשון בני אדם. פתחי חושן חלק ה' פרק יד הערה ד'

²⁶ אלא שלכאורה נראה שגם פירושי חז"ל והפוסקים מבוססים על אומדן דעת בני אדם בזמנם, וממילא בזמננו קשה לקבוע הלכה למעשה עפ"י מה שנאמר בשו"ע, וכן משמע בערוה"ש שכתב וז"ל, ודע שבזמניהם לא היה כמו בזמננו במדינותינו שכל הבנינים כלולים בלשון בית, וכשמוכרים בלעדי הבנינים והעליות מפרשים בפרטות, אבל בזמניהם שם בית לא כלל רק החדרים שדרים שם וגם לא עליות, וכן שאר דברים שבזמננו אינו כן לפי הלשון, וכמ"ש הרמב"ם, ע"כ.

²⁷ שו"ע ונו"כ רב ח', והיינו שלפי המעות שנתן יש הוכחה שמכר גם הנלוים לו, כגון שלדבר הנמכר לכד אין נותנים כל כך, וכן להיפך, מ"מ אין אומרים כן, ומשמע מדברי הד"מ בריש סימן ריד שגם בלשונות מכירה בקרקע, כגון יציע וגג אין הדמים ראייה. ועיי' ברמ"א סימן שיב סעיף א' ובהש"ך שם סק"ד שחולק על הרמ"א ובקצה"ח שם סק"ב הסכים לדעת הרמ"א דלא אמרו אין הדמים ראייה אלא כשסותר לשונו, ובסימן שלא סק"א כתב הקצה"ח ג"כ בהך סברא שאם אין הלשון סותר אזלינן בתר הודעת הדמים, והביא בשם התוס' בפ' הפרה דאפילו לרבנן דסברי אין הדמים ראייה, היינו היכא דליכא רובא או חזקה המסייע לדמים, אבל אי איכא חזקה או רובא אמרינן שפיר הדמים מודיעים, עיי' שם. ובפת"ש סימן שיב סק"ב כתב בשם שו"ת שבו"י שכל שיש סברא לומר שסמכו על הודעת הדמים אמרינן הדמים מודיעים, ולא אמרו אין הדמים ראייה אלא כשיש ספק בכונתם, עיי' שם.

²⁸ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כהן²⁹ או לוי³⁰ שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שהתרומה או המעשר שלה שלי לעולם³¹, וכ"ש אם אמר חוץ מהמעשר³², הרי הן שלו³³, כיון שאמר על מנת³⁴ נעשה כמי ששייר³⁵ מקום המעשר³⁶, ואם מת הכהן הרי בנו כשאר הכהנים, ואינו יורש זכותו³⁷. ואם אמר לו על מנת שהמעשרות לי ולבני מת הוא יטלם בנו.

על מנת שהמעשרות שלי כל זמן שהיא לפניך, מכרה הלוקח לאיש אחר וכן אם מכרה לכהן זה עצמו וחזר ולקחה ממנו סתמא בטל תנאי הראשון, שאף על פי שחזר ולקחה אין לכהן אותם המעשרות. דכיון שהתנה רק כ"ז שהוא לפניך א"כ כשמכרה לאחר פקע תנאו ולכן גם אח"כ כשחזר ולקחה אין התנאי חוזר דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכיון שבא מכח השני פטור.

²⁹ רמב"ם הלכות מעשר פרקו הלכה יט

³⁰ רבנו לא הזכיר לוי ולא הזכיר תרומה והעתיק ל' הירו' והתוספתא וקיצר בלשונו ומש"כ המרכה"מ דרבנו מיירי בתר קנסא צ"ע דרבנו בהלכות הקודמות מיירי קמי קנסא ובס' מכתבי תורה כ' דרבנו למעמי' שפסק לעיל בפ"א ה"ד דאין מוציאין מעש"ר מיד הכהנים ולכך נקט כהן ונכון.

³¹ לאו דוקא שאמר בהדיא לעולם דאפי' אמר סתמא ע"מ שהמעשרות שלי הוי כלעולם. ערוה"ש, ובחקרי לב יו"ד ה' נדרים סי' רי"ט דף צ"ט א' כ' דדעת רבנו דסתמא לא משמע אלא שנה א'.

³² רשב"ם כאן וכ"כ רמב"ן כאן בשם רב האי גאון וכ"כ הרשב"א ורבנו יונה והריטב"א ור"י קרקושא כאן אבל בחסדי דוד דמאי פ"ז ד"ה כהן שמכר כ' דדעת רבנו דדוקא בע"מ אבל בחוץ לא אמרי' ששייר המקום וצ"ע

³³ ואפי' מכרה הלוקח לאחר המעשר ללוי דזכותו של לוי אינו יכול למכור

³⁴ דכיון דלא קאמר ע"מ שתתן לי את המעשר שלי אינו לשון תנאי אלא לשון שיוור [שאלו ה' תנאי לא ה' מועיל על דבר שלא בא לעולם] כמבואר בנמוקי יוסף ורבנו יונה ורשב"א וריטב"א וחי' הר"ן ור"י קרקושא בב"ב ס"ג א' ומאירי חולין קל"ד א' בשם י"א. אולם עיין רמב"ן בשם ר"ח שהטעם דכיון דבגוף הדבר התנה בודאי כונתו לשיוור. וברא"ש ורבנו יונה ור"י קרקושא שם משום דאל"כ הוי ככהן המסייע בבית הגרנות וע"כ כיון לשיוורא וברשב"ם כתב משום דאין אדם מתנה לבטלה וכיון דאם אינו שיוור לא מהני דהוי דבר שלא בא לעולם כנ"ל אמרי' דודאי דעתו לשיוור.

³⁵ ויש ראשונים שפסקו דגם כאן הוי תנאי ולא שיוור והוי מתנה על מה שכתוב בתורה דתנאי בטל ומעשה קיים וחולקין במעשר ומובא הרא"ש בחולין קל"ד א' והמאירי בב"ב הביא ג"כ דעה זו וכ' הרוב המפרשים לא דחו סוגיא זו מהלכה אמנם הרבה ראשונים תלו דין זה בדין מתנות רבנו יונה וחי' הר"ן ור"י קרקושא וכ"כ ריטב"א בב"ב ובחולין אבל לא הכריעו איך קי"ל וברמב"ן בש"ר האי גאון משמע דקי"ל ע"מ שיוורא גם במתנות.

³⁶ דהיינו שהן שלו ע"מ שיתן רשות ללוקח לעשותן מעשר על שלו וכיון שהתרומה מפירותיו טוה"נ שלו כנ"ל פ"ד מתרומות ה"ב ולכן שייך להכהן. ואם מכר לו אח"כ שדה אחרת בסתמא לא אמרי' דסתמא ע"ד הראשון הוא עד שיתנה בפירושו. הו"א דמאי סי' י"ד סק"ד י

³⁷ אף על גב דבבב"ל שיוור קי"ל הגם בנו יורש זכותו כאן שאינו אלא משום יתור לשון וכנ"ל די אם השאיר לעצמו וי"א הטעם משום דכאן לא השאיר ממש הגוף אלא השאיר בו שעבוד לפירות אינו ממון להורישו לבניו ועוד שלא השאיר דבר קצוב אלא פירות שיבואו כל שנה ואם לא יזרע יפטור. עיין דרך אמונה שם קפד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ה. אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

כבר התבאר במסכת יבמות דף עג. וקידושין דף סב: וב"מ דף סו: שאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם³⁸, שאין כאן דבר שיחול עליו הקנין, ואין חילוק בין במכר בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע³⁹.

כיצד, האומר לחבירו מה שתוציא שדה זו מכור לך, מה שיוציא אילן זה נתון לך, וכן המקנה לחבירו דמי יינו לכשימכר היין. וכן אם תנו מה שתלד בהמה זו לפלוני⁴⁰, או שאמר מה שתלד פרתי או שפחתי מכור לך או נתון לך, לא אמר כלום, שהרי הדבר הנקנה אינו בעולם, ואפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת לא קנה כלום כיון שאינם בעין⁴¹, ויכול לחזור בו אפילו אחר שתלד הפרה⁴² או השפחה ואחר שגדלו פירות האילן ובאו לעולם⁴³.

פירות נחשבים לא בא לעולם כשקנה אותם קודם שחנטו, אבל לאחר שחנטו כיון שהם בעין דינם כבא לעולם, וקנה⁴⁴.

ובמוכר עובר בהמה זה דוקא⁴⁵ כשמכר לו באופן שרוצה את העובר לכשילוד, אבל כשמכר לו העובר עובר בשרו כלומר שכשתשחט או תמות הבהמה יהיה בשר העובר שלו הרי זה דבר שבא לעולם, שהרי זה כהקנה לו אחד מאיבריה.

³⁸ שו"ע ונו"כ הו"מ רט ד.

³⁹ פירוש, ולא תימא משום כדי שלא תמרף דעתו לקנו ביה מפי, כמו שתיקנו מה"ט שדבריו ככתובין וכמסורין דמי. סמ"ע שם ו

⁴⁰ כלומר במתנת שכיב מרע. סמ"ע שם ח

⁴¹ ועיין קצוה"ח שם שדעת הרמב"ם בפ"ז מאישות (הט"ז) דעובר הוה ליה דבר שבא לעולם. וראיה מתמורה דף כ"ד (ע"ב) תנן כיצד מערימין על הבכור מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה ע"ש, ומבואר דהו"ל בא לעולם דהא כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך אין אדם מקדישומיהו לפי מ"ש הב"י ביו"ד סימן רל"ד (קס, ע"ב) גבי קונמות דקדושת הגוף שפיר חיל בדבר שלא בא לעולם ניהא.

⁴² ונראה דמוכר עובר פרתו אחר שנשחטה האם, תו לא הוי דבר שלא בא לעולם ואף על גב דעדיין העובר במעי אמו, דכיון שנשחטה הו"ל כמאן דמנח בדיקולא. קצוה"ח שם ג

⁴³ סמ"ע שם י וש"ך ד

⁴⁴ רמ"א שם דשאני עובר מחנטו פירות וכמו שמחלק בסמ"ע (סק"ט) משום דעובר מכסיא וחנטו פירות מגליין.

קצוה"ח שם ב

⁴⁵ נתייה"מ שם הידושים ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אם קדם הלוקח ותפש הדבר שקנה קודם שחזר בו המוכר, או הנותן⁴⁶, אין מוציאין אותו מידו, ו"א⁴⁷ שלענין זה מועיל הקנין הראשון שאם תפש לא מוציאים ממנו, בין אם ידע המוכר ובין אם לאו. וי"א⁴⁸ שהוא מטעם מחילה, ולפיכך לדעתם דוקא כשידע המוכר או הנותן שתפס הלוקח קנה.

ודוקא כשהיה בקנין כסף מועיל תפיסה, אבל אם היה בקנין סודר, אפילו תפס אינו מועיל⁴⁹.

אם כתב ומסר לו שטר על הקנין, אחר שבא לעולם קודם שחזר בו, הרי זה כאילו בא לידו⁵¹, ודינו כתפס וקנה. וי"א⁵² שאפילו מסר לו שטר קודם שבא לעולם⁵³ הרי זה כתפס וקנה.

יש אומרים, שאם פירש לכשיהיה בעולם הוא מקנה לו, אף על פי שעכשיו אינו בעולם, קנה והדינים הנזכרים אינם אלא במקנה לו סתם. ויש חולקין גם בזה.

יש אומרים שאף על גב שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, מ"מ יכול לשעבדו בתורת שיעבוד, ויש חולקין⁵⁴. והעיקר כסברא ראשונה⁵⁵, אולם זה בבא

⁴⁶ סמ"ע שם יא וש"ך ו ולדעתו פשוט שהרי הוא ממטעם מחילה כמו שיבואר להלן והרי לא מחל כשחזר בו לבוש, וסמ"ע סו מו.

⁴⁸ כ' הרא"ש פ' איזהו נשך דדוקא כשידע המוכר שתפס הלוקח ומטעם מחילה והבאתי דבריו לעיל סי' ס"ז סי"ז והכי משמע מפירש"י והנ"י שם וכן מוכח בתוספות ובהגהות מרדכי שם ובתוספות פ' חז"ה דף מ"א בשם רבינו תם וכן מוכח בהגהות אשרי שם ופ' חז"ה. ש"ך שם ה

⁴⁹ נתיב"מ שם ט

⁵⁰ סמ"ע שם יג

⁵¹ ועיין חו"מ ר"ס פ"ז בהג"ה דמחשב השטר כהילך.

⁵² ט"ז שם ובני יעקב מובא בקצוה"ח ו

⁵³ ועיין ביאורים [סק"ד] דלא מהני כשמסר לו השטר בשעת מכירה רק במכירת שטר חוב, דכיון שכתב לו שטר מכירה ומסר לו גם השטר חוב, ששוב א"צ ללוקח לתבוע למוכר רק להלוה שלו, משו"ה מהני, משא"כ כשמכר לו שדה לכשאקנה, אף שהשטר בידו ללוקח אחר שקנה המוכר השדה, לא מהני, כיון שצריך לתבוע להמוכר לו לא הוי כתפיסה, דלא חשיב תפיסה כשתופס שטר רק כשאין צריך לתבוע להמוכר לו. ואם באנו לפרש כפירוש הסמ"ע שמסר לו שטר אחר שבא לעולם, והיינו שטר חיוב על עצמו דמהני, דין אמת הוא, אך זה אינו נלמד מהעיסור כלל, וזה הוא מתשובת הריב"ש סי' של"ה שכתב בסוף התשובה דאם זקף עליו במלוה אחר שבא לעולם דקנה, וע"כ היינו שכתב שטר על עצמו. נתיב"מ חידושים שם י וביאורים ד

⁵⁴ בלבוש כתב והכי מסתברא, שהרי גם השיעבוד אין לו מקום עתה בשעת שיעבוד שיחול עליו אולם בש"ך שם ה השיג עליו דהא בהדיא איתא בש"ס בב"ב פ' מ"ש (דף קנ"ז) בעי שמואל דאקני וקנה מהו תיבעי אפי' אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דשלב"ל ופי' רשב"ם מי שאני שעבוד מקנין ומסיק התם בש"ס דשאני שעבוד מקנין וכ"פ כל הפוסקים כדלעיל ר"ס קי"ב אלמא דעדיף שעבוד מקנין וע"כ גם הי"ח מודים לזה אלא דס"ל דכל שלא בא עדיין לעולם יכול לחזור בו.

⁵⁵ ש"ך שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לחזור קודם שבא לעולם, אבל לאחר שבא לעולם כו"ע מודים שאינו יכול לחזור משעבודו⁵⁶.

כל זה במכר מתנה או שעבוד, אך אדם יכול לחייב את עצמו לתת לו דבר שלא בא לעולם כשיבא לידו⁵⁷.

כל האמור אינו אלא שקנה מה שיוציא השדה או האילן או מה שתלד הפרה או השפחה, אבל אם מכר האילן לפירותיו או הפרה והשפחה לעובריהם, קנה מיד גוף האילן לפירותיו וגוף הפרה או השפחה לולדה ואין אחד מהם יכול לחזור בו⁵⁸. וכן אם מקנה לו היין לדמיו קנה, שאפילו בדבר שאינו נצמח מגוף הדבר כגון חורבה לאוירה ומצודה לדגים, קנה⁵⁹.

אם נשבע לקיים המקח, אף על פי שלא בא לעולם, צריך לקיים שבועתו. ומיהו אין החפץ נקנה בקנין זה, ולכן אם לא נוכל לכוף אותו שיקיים שבועתו כגון שמת, אין אותו החפץ משועבד לזה שאין הקנין כלום.

וכן הדין אם שאל על שבועתו אף על פי שהוא חי א"צ ליתנו לזה.

כשם שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, כך אינו יכול למחול דבר שלא בא לעולם.

אולם יכול אדם לסלק עצמו וכחו מדבר שלא בא לעולם. כשיש לו שעבוד על נכסי חבירו, שכיון שכבר נשתעבד לו יכול לסלק אותו שעבוד אף מנכסים שעדיין לא קנה הנתחייב, כיון דמ"מ כבר נשתעבד לו הנתחייב⁶⁰.

ו. המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו ... שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא

⁵⁶ סמ"ע שם יז

⁵⁷ סמ"ע שם ה

⁵⁸ ועיין קצוה"ח שם ד שדן האם אפ"ל כן אף במעות לפירותיו. והעלה שאף בזה אמרי' הכי וכתב "ורוב הקדשות ונדבות שבערי ארץ ישראל המה על דרך זה, דהקרן לנותן והריוח לעניים או לתלמוד תורה, ועיין מוהרי"ט חלק (יו"ד) [ב"י] סי' מ"ה שכתב דכה"ג מותר להלות בריבית כיון שאין לעניים בקרן כלום לאו בעלי ממון מיקרי ע"ש. ובהא לא מספקי כלל דאיך יזכו בריוח, לכן נראה ברור כמ"ש דמהני מעות לפירות. אחר כתבי בא לידי ספר בני יעקב (מאמר ב' קנין עא, ע"ג ד"ה ויש לברר) וראיתי שהשיג ג"כ על מוהר"ם אלשיך במקצת ראיות שכתבנו ע"ש, ות"ל כוונתי לדעתו הרמה". וכן בנתי"מ שם ביאורים ה

⁵⁹ נתי"מ הידושים שם יב

⁶⁰ סמ"ע שם כא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

המוכר בית⁶¹ לחבירו והתנה עמו שמוכר לו ביתו חוץ מדבר שאפילו בלא תנאי לא היה נמכר עמו, דרשינן ייתור לשונו זה שמועיל לו לדבר שבלא תנאי לא היה לו רשות לעשותו. כיצד, מכר לו בית והתנה עמו על מנת שדיוטא עליונה שלי, ופירוש דיוטא עליונה הוא נג שיש לו מעקה גבוה עשרה⁶², שאינו נמכר עם סתם בית, והרי תנאי זה אינו מעלה לו ואין מוריד לו, דבלא תנאי ג"כ לא היה נמכר ולא היה צריך להתנות, הלכך דרשינן ייתור לשונו שיועיל לו להוצאות זיון, שאם רצה להוציא בה זיון לחצר שמכר יכול להוציא⁶³, ואין זה יכול למחות בידו⁶⁴. אפילו לא הזכיר שזור בחצר כלל⁶⁵. ואם נפלה חוזר ובונה אותה.

דף סג:

ז. שאם רצה לבנות עלייה על גבה בונה

וכששייר דיוטא עליונה אם רצה לבנות על גבה בונה כמו שהיתה קודם⁶⁶. אך אם לא היה בנוי על גבה מתחילה, אינו בונה. וה"ה בכל כיוצא בזה, כשמשיר לעצמו במכר ונפל חוזר ובונה כמו שהיה.

יש לדון⁶⁷ כשרוצה בעל הדירה בקומה העליונה להוסיף לו חדר או דירה על הגג שהוא תקרת ביתו, אם יכולים בעלי הדירות התחתונות לעכב עליו.

⁶¹ שו"ע ונו"כ ריד ח

⁶² רשב"ם ורמב"ן (שם ד"ה על מנת) פירש דיוטא הוא שורה העליונה שע"ג בנין ביתו שמכר, ורגילין לבנות עליה בנין ואז נקראת דיוטא. ולשני הפירושים לא היה צריך המוכר להתנות זה התנאי, דמסתמא נמי הדיוטא אינה נמכרת בכלל הבית, ודרשינן יתור לשונו כדמסיק. סמ"ע לג

⁶³ דחשבינן [יתור לשונו] כאילו שייר מקום בחצר להוציא זיון, [דה"ק ע"מ שיהיה דיוטא שלי בכל אופן כמו שהיה בראשונה], וכן אם לא מכר החצר יכול להוציא זיון ממנו על הדיוטא. סמ"ע שם לד

⁶⁴ דהכי קאמר בלשונו זה על מנת שיהא דיוטא העליונה שהוא שלי, שלי לגמרי שיהא הדיוטא לי מקום להניח עליו זיון להוציאם לחצר.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ ריב ג

⁶⁶ דאם היתה בנויה מקודם עלייה בנויה ע"ג הדיוטא ונפל הדיוטא בונה ובונה העלייה ג"כ ודוקא כשהיה מקודם דאל"כ אינו רשאי לבנות כמ"ש עליון שבא לשנות בו' ומ"ש דרומא שלו דוקא ע"ג עמודים כנ"ל. ומפ' מ"ש אהני ליה ע"מ דאי נפיל בו' דלא כפ"י רשב"ם דקאי על הדיוטא אלא כפשטא דשמעתא על גב הדיוטא וגי' הגאונים שאם רצה לבנות ע"ג בונה ולא הזכיר עלייה וכן לשונו. ביאור הגר"א שם

⁶⁷ בהלכה זו יש כמה צדדים, ראשית בעלות הגג, ב' כשהבניה מוסיפה כובד על קירות הבנין הקיים (ועוד פרט מצוי כיום שבדרך כלל ברשיון הבניה יש אחוז מסוים של בניה המותרת על שטח זה, ולפעמים אפשר להגדיל את אחוזי הבניה, וכשזה יבנה חדר שלו הרי הוא גורע מאחוזי הבניה של כל הבנין, אשר לכאורה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

**ח. האי מאן דמוזבין ליה ביתא לחבריה אף על גב דכתב ליה
עומקא ורומא צריך למכתב ליה קני לך מתהום ארעא ועד
רום רקיעא ... אהני עומקא ורומא למיקנא עומקא
ורומא ואהני מתהום ארעא ועד רוים רקיעא למיקנא בור
ודות ומחילות**

המוכר את הבית⁶⁸ סתם לא מכר את האויר שמעל הבית ולא האדמה שמתחת לבית, ואינו יכול לבנות על הבית ולא לחפור מתחת לבית, ואף לא הגג שעל הבית, אם יש לו מעקה י' טפחים ורחב ד' אמות⁶⁹, ולא את הבורות והחפירות שמתחת לבית, וכ"ש שלא מכר עליה שעל הבית.

ומ"מ אין המוכר⁷⁰ רשאי לבנות על כתלי הבית שמכר, מפני שמכביד על הכתלים, אבל אם ירצה המוכר יכול לבנות עליה ע"ג עמודים, שאינו מכביד על הכתלים, ונחלקו הפוסקים⁷¹ אם יכול המוכר לחפור מחוץ לבית שיגיע עד מתחת לבית.

זכות זו מוקנית לכל השותפים בבנין. אמנם מי שיש לו בית ומוכר לחבירו זכות לבנות על הגג, יש להסתפק מה נכלל במכירה זו, האם יכול לבנות כמה קומות שירצה, וכן זכותו של בעל העליה בקרקע שהבית עומד עליו, וגם זכותו על הבית, שאם נפל הבית או העליה אם יש לו זכות לחזור ולבנות. ובשו"ת משכנות ישראל (סימן ג) דין בשאלה זו, והביא מכמה מקומות דברי הגמרא והפוסקים, ועיין פתחי חושן חלק ז פרק ד הערה י שהאריך בזה.

⁶⁸ שו"ע ונו"כ ריד ד

⁶⁹ שו"ע ונו"כ שם ב אבל כשאין לו רוחב ד"א וגובה י' הרי זה בכלל בית, אף על פי שמכר לו סתם ולא כתב עומק ורום, רמ"א שם. ולא מצאתי מה דינו כשיש לו גובה בלי רוחב או רוחב בלי מעקה גבוה, ומסברא נראה שכל שאין לו גובה או רוחב נמכר עם הבית, כיון שאין חשוב בפני עצמו. ומ"מ נראה שאף כשאין לו גובה ורוחב, אף על פי שנמכר עם הבית, אינו אלא לתשמיש הגג, אבל אינו יכול לבנות על גביו, אפילו באופן שאינו מזיק. פתחי חושן חלק יח פרק יד הערה טז

⁷⁰ שו"ע ונו"כ שם ד

⁷¹ בשו"ע שם הביא ב' דיעות, ובדיעה ראשונה כתב שיכול לחפור מחוץ (אבל בתוך הבית פשוט שהלוקח יכול לעכב עליו), אף על פי שמעמיק החפירה גם מתחת לבית, ובדיעה שניה כתב שאינו יכול לחפור, דשמא יגיע היזק ללוקח כשיחפור מתחת לביתו, ופשוט שאם בודאי יזיק, גם לדיעה ראשונה אינו יכול לחפור, וכן משמע בסמ"ע. וכתב בשו"ע שם לדיעה שניה שמ"מ מועיל מה ששיר לעצמו עומקא, אף על פי שאינו יכול לחפור שם, שאם חפר הלוקח הרי הם של מוכר, וזה פשוט שחייב המוכר לשלם לו מדין יורד לשדה חבירו שלא ברשות, וכמו שנתבאר בסמ"ע שעה כתב בערוה"ש שיכול הלוקח להכריח למוכר שיעשה כיסוי יפה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מכר הבית והקנה⁷² לו עומקו ורומו, קנה האויר שעל הבית ובעומק בקרקע הבית, ויכול הלוקח לבנות על הגג ולחפור מתחת לקרקע הבית⁷³, אבל לא קנה⁷⁴ בורות שכבר היו הפורים ועליות שכבר היו בנוים בשעת מכירה, ולא גג שיש בו רוחב ד' אמות וגובה י' טפחים⁷⁵.

הקנה לו מתהום⁷⁶ ארעא עד רום רקיעא⁷⁷, אף על פי שלא כתב לו עומק ורום קנה כל מה שמעל הבית וכל מה שמתחת לבית.

לבורו, שהרי השטח העליון הוא של לוקח, ואינו יכול למעון שיסתום בורו מפני שחושש שמא יפול הכיסוי, שהרי הוא בעצמו חפרו, וצ"ע.

⁷² שו"ע ונו"כ שם ג

⁷³ שכשלא כתב לו עומק ורום אינו רשאי לבנות ולחפור, כמו שהתבאר אבל כתב לו עומק ורום רשאי לבנות ולחפור. ומבואר בשו"ע שם סעיף ד שבמקום שלא כתב לו עומק ורום, אף אם חפר הלוקח מתחת לבית הרי הוא של מוכר, ומסתבר דה"ה אם בנה על הגג, ודינו כיוורד לשדה חבירו.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

⁷⁵ כתב הסמ"ע שבבור ודות אין נ"מ בגובה ורוחב, ועיין פתחי חושן שם הערה כד שלכאורה אף בעליה בנויה אין נ"מ.

⁷⁶ שו"ע ונו"כ שם ג ד

⁷⁷ וכתב בחידושי רעק"א בשם הנ"י דה"ה אם כפל וכתב לו ב' פעמים עומק ורום, יש ביתור לשון להקנות לו גם בור ודות שיש בו, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

